

روزه

مسأله 1 - واجب است هر فرد مکلف به مدت يك ماه مبارك رمضان در هر سال روزه بگیرد.

مسأله 2 - روزه عبارت است از اینکه انسان برای پیروی از فرمان خدا ، از اذان صبح تا مغرب، از چیزهایی که روزه را باطل می کند و شرح آن در مسائل بعد می آید امساک نماید.

نیت روزه

مسأله 3 - روزه باید به قصد تقرب به پروردگار انجام گیرد و لازم نیست نیت روزه را به زبان بگوید، همین اندازه که بداند برای اطاعت فرمان خدا از اذان صبح تا مغرب از مبطلات روزه امساک می کند کافی است.

مسأله 4 - بهتر است در اول ماه رمضان ، برای روزه همه روزهای این ماه مبارک نیت کند.

مسأله 5 - برای روزه هر روز ماه رمضان می تواند در هنگام شب تا قبل از اذان صبح نیت کند و اگر نیت را فراموش کند چنانچه تا قبل از اذان ظهر یادش بیاید و نیت کند و کاری که روزه را باطل می کند انجام نداده باشد، روزه اش صحیح است، اما اگر بعد از وقت زوال نیت کند روزه آن روز او صحیح نیست.

یوم الشک

مسأله 6 - یوم الشک یعنی روزی که انسان شك دارد روز آخر ماه شعبان است یا اول ماه رمضان؛ و روزه گرفتن در آن واجب نیست و اگر بخواهد روزه بگیرد باید نیت روز آخر ماه شعبان کند، و چنانچه بعداً معلوم شود ماه رمضان بوده، به عنوان روزه روز اول ماه رمضان حساب می شود؛ ولی اگر در اثناء روز (یوم الشک) مطمئن شود که آن روز، روز اول ماه رمضان است، باید فوراً نیت خود را به روزه ماه رمضان تغییر دهد.

مسأله 7 - هرگاه نیت روزه داشته باشد، ولی در اثناء روز در ماه رمضان ، از نیت روزه برگردد، روزه اش باطل می شود.

مبطلات روزه

مسأله 8 - کارهایی که اگر از روی عمد باشد روزه را باطل می کنند عبارتند از:

1- خوردن و آشامیدن،

2- جماع،

3- استمناء،

4- دروغ بستن به خدا و پیامبران و امامان معصوم (ع)، بنا بر احتیاط واجب،

5- رساندن غبار غلیظ به حلق، بنا بر احوط،

6- فرو بردن تمام سر در آب،

7- باقی ماندن بر جنابت یا حیض یا نفاس تا اذان صبح،

8- اماله کردن با مایعات،

9- قی کردن عمدی.

خوردن و آشامیدن

مسأله 9 - خوردن و آشامیدن از روی عمد روزه را باطل می کند، خواه از چیزهای خوردنی معمولی باشد مانند نان و آب و یا غیر معمولی باشد، و خواه کم باشد یا زیاد. ولی خوردن و نوشیدن از روی سهو و فراموشی اشکالی ندارد.

مسأله 10 - تزریق آمپول برای درمان و برای تسکین درد و برای بی حسی اشکال ندارد؛ ولی بنا بر احتیاط واجب ، باید از تزریق آمپولها و سرمهایی که به جای غذا به کار می رود خود داری کند.

مسأله 11- چشیدن غذا و شستشوی دهان با آب یا داروها اگر چیزی از آن از گلو فرو نرود روزه را باطل نمی کند و اگر بدون اراده به حلق برسد اشکالی ندارد، ولی اگر از اول بداند بی اختیار به حلق می رسد روزه اش باطل است و قضا و کفاره دارد.

مسئله 12- «جماع» اگر به صورت عمدی و اختیاری باشد، روزه را باطل می کند، خواه با انزال همراه باشد یا نباشد. ولی اگر از روی فراموشی باشد، اشکالی ندارد.

استمناء

مسئله 13- اگر روزه دار به صورت عمدی و با اختیار کاری کند که موجب انزال شود، روزه اش باطل می شود، اما اگر از روی فراموشی یا بدون اختیار در حال خواب یا بیداری صورت گیرد، روزه باطل نمی شود.

دروغ بستن به خدا و پیامبران و امامان معصوم (ع)

مسئله 14- هرگاه روزه دار از روی عمد و اختیار، دروغی را به خدا و پیغمبران و امامان معصوم (ع) ببندد، خواه با گفتن باشد، یا نوشتن، یا اشاره و مانند آن، بنا بر احتیاط واجب روزه اش باطل می شود.

مسئله 15- هرگاه خبر یا روایتی را از کسی که آن خبر را گفته، یا از کتابی که در آن نوشته شده نقل نماید، مثلاً بگوید: فلان راوی چنین می گوید و یا در فلان کتاب چنان نوشته شده، روزه باطل نمی شود.

مسئله 16- اگر سخنی را به اعتقاد این که راست است از قول خدا یا پیغمبر و معصومین نقل کند و بعد بفهمد دروغ بوده روزه اش صحیح است، ولی اگر سخنی را دروغ می دانست و به خدا و پیغمبر نسبت داد و بعداً معلوم شد صحیح بوده، روزه اش باطل است.

رساندن غبار غلیظ به حلق

مسئله 17- رساندن غبار غلیظ به حلق اگر از روی عمد و اختیار باشد، بنا بر احتیاط واجب، روزه را باطل می کند، در غیر این صورت روزه صحیح است، خواه غبار چیزی باشد که خوردن آن حلال است مانند آرد، یا غبار چیزی که خوردن آن حرام است.

فرو بردن سر در آب

مسئله 18- فرو بردن تمام سر در آب اگر از روی عمد و اختیار باشد، بنا بر احتیاط واجب، روزه باطل می شود؛ حتی اگر بقیه بدن بیرون از آب باشد. اما اگر تمام بدن و قسمتی از سر زیر آب برود ولی مقداری از سر بیرون باشد روزه باطل نمی شود.

مسئله 19- اگر نصف سر را يك دفعه و نصف ديگر را دفعه ديگر، در آب فرو برد، روزه اش صحيح است.

مسئله 20 - کسی که برای نجات غریق مجبور است سر را در آب فرو ببرد، روزه اش صحيح است.

مسئله 21 - غواصان اگر سر خود را در کلاه غواصي طوري پنهان کنند که آب به سر آنها نرسد و با آن زیر آب روند روزه آنها صحيح است.

مسئله 22 - اگر روزه دار بی اختیار در آب بیفتد، یا او را در آب بیندازند و سر او زیر آب رود، یا فراموش کند که روزه است و سر در آب فرو برد، روزه او باطل نمی شود. ولی اگر در زیر آب قرار دارد و یادش بیاید که روزه است، باید فوراً سر را از آب بیرون آورد.

مسئله 23 - اگر غسلی مانند غسل جنابت بر روزه دار واجب باشد، نباید غسل ارتماسی انجام دهد و تمام سر را در آب فرو برد، وگرنه ، روزه او باطل می شود؛ در این حالت باید غسل را به صورت ترتیبی انجام دهد و در صورتی که ممکن نباشد، باید تیمم کند. ولی اگر فراموش کند که روزه است و به نیت غسل سر را زیر آب کند، روزه و غسل او هر دو صحيح است.

باقی ماندن بر جنابت تا اذان صبح

مسئله 24 - اگر شخصی در شبهای ماه رمضان جنب شود، واجب است تا قبل از طلوع فجر غسل کند و اگر عمداً و اختیاراً تا اذان صبح غسل نکند روزه اش باطل است ولی اگر توانایی بر غسل ندارد یا وقت تنگ است باید تیمم نماید؛ و زنی که در شب از حیض یا نفاس پاک شده و تا اذان صبح غسل نکرده، در حکم کسی است که باقی بر جنابت مانده است.

مسئله 25 - اگر شخص جنب در ماه رمضان برای چند روز غسل را فراموش کند و بعداً یادش بیاید، باید روزه هر چند روزی را که یقین دارد جنب بوده قضا نماید.

مسئله 26 - اگر قبلاً گمان کرده که به اندازه غسل وقت دارد و خود را جنب کند ولی بعداً بفهمد وقت تنگ بوده و تیمم کند، روزه اش صحيح است.

مسئله 27 - اگر در شب ماه رمضان جنب شود و بداند اگر بخوابد تا صبح بیدار نمی شود، نباید بخوابد و چنانچه بخوابد و بیدار نشود روزه اش باطل است ، اما اگر احتمال دهد که بیدار می شود، می تواند

بخواهد، و در دفعه دوم که بیدار شد نباید بخوابد و باید غسل کند و در صورتی که غسل نکند و بخوابد و تا اذان صبح برای غسل بیدار نشود، روزه اش باطل است .

مسئله 28 - اگر در شب ماه رمضان جنب شود و می داند یا احتمال می دهد که اگر بخوابد پیش از اذان صبح بیدار می شود، چنانچه تصمیم داشته باشد که بعد از بیدار شدن غسل کند و با این تصمیم بخوابد و تا اذان صبح بیدار نشود روزه اش صحیح است، در غیر این صورت اگر بیدار نشود روزه اش اشکال دارد.

مسئله 29 - اگر در ماه رمضان بعد از اذان صبح بیدار شود و ببیند محتلم شده، روزه اش صحیح است، خواه بداند پیش از اذان محتلم شده، یا بعد از آن.

مسئله 30 - زنی که در طول روز ماه رمضان در حال حیض یا نفاس باشد، نباید روزه بگیرد، ولی اگر پیش از اذان صبح از حیض یا نفاس پاک شود و برای غسل وقت دارد ، باید غسل کند و اگر برای غسل وقت ندارد، باید تیمم کند و روزه اش صحیح است، اما اگر برای هیچ کدام از غسل و تیمم وقت ندارد ، روزه او صحیح است و باید در اولین فرصت غسل کند.

مسئله 31 - اگر زن بعد از اذان صبح از خون حیض یا نفاس پاک شود نباید در آن روز، روزه بگیرد. همچنین اگر در روزه گرفته ولی در اثناء روز خون حیض یا نفاس ببیند، روزه آن روز باطل می باشد.

مسئله 32 - زنی که در حال استحاضه است ، باید طبق احکامی که در مبحث استحاضه بیان شد غسل استحاضه را انجام دهد و روزه بگیرد.

اماله کردن با مایعات

مسئله 33 - اماله کردن با مایعات از روی عمد، روزه را باطل می کند ؛ گرچه برای معالجه باشد.

قی کردن

مسئله 34 - قی کردن از روی عمد و اختیار، روزه را باطل می کند، ولی قی کردن بدون اختیار یا از روی سهو روزه را باطل نمی کند.

مواردی که قضا و کفاره واجب می شود

مسئله 35 - اگر شخصی روزه خود را در ماه رمضان از روی عمد و اختیار ، و با علم و اطلاع، به سبب موارد ذیل باطل نماید، قضا و کفاره بر او واجب می شود:

خوردن ، آشامیدن ، جماع ، استمناء ، بقاء برجنابت از شب تا بعد از طلوع فجر در حالی که بیدار بوده و می توانسته غسل یا تیمم کند ولی غسل و تیمم نکرده است؛ همچنین رساندن غبار غلیظ به حلق ، بنا بر احتیاط واجب.

کفاره روزه

مسئله 36 - کفاره روزه یکی از سه چیز است و شخص می تواند یکی از آنها را انجام دهد: آزاد کردن يك بنده، یا شصت فقیر را سیر کردن، یا دو ماه روزه گرفتن (به این صورت که حد اقل یک ماه و یک روز را پی در پی روزه بگیرد و بقیه را می تواند به صورت متفرق روزه بگیرد).

مسئله 37 - هرگاه هیچ يك از این سه کفاره برای او مقدور نباشد، هر مقداری که می تواند فقیران را اطعام کند، و اگر نتواند باید 18 روز به صورت پی در پی روزه بگیرد و اگر نتواند استغفار کند.

مسئله 38 - در جایی که باید پی در پی روزه بگیرد اگر در یکی از آن روزها عمداً و بدون عذر روزه نگیرد باید همه را از نو به جا آورد، ولی اگر مانعی پیش آید مانند بیماری ، عادت ماهانه و نفاس، و سفری که ناچار از انجام آن است می تواند بعد از رفع مانع، بقیه را ادامه دهد و لازم نیست از سر بگیرد.

مسئله 39 - کسی که برای کفاره روزه، اطعام شصت فقیر را انتخاب کرده باید به هر کدام از فقراء، يك مُد (تقریباً 750 گرم) طعام (مانند برنج ، نان ، گندم یا امثال آن) بدهد.

مسئله 40 - کسی که قضای روزه ماه رمضان را گرفته نباید بعد از اذان ظهر روزه را باطل کند و اگر عمداً چنین کاری کند ، علاوه بر اینکه باید به جای آن بعداً روزه بگیرد؛ باید به ده نفر فقیر هر کدام يك مد طعام بدهد؛ و اگر نتواند، باید سه روز پی در پی روزه بگیرد.

مسئله 41 - در موارد ذیل ، فقط قضای روزه لازم است و کفاره واجب نیست:

1 - اگر روزه خود را در ماه رمضان از روی عمد و اختیار و با علم و اطلاع ، با فروبردن تمام سر در آب ، قی کردن، اماله کردن با مایعات یا دروغ بستن به خدا و پیامبران و امامان معصوم (ع) باطل نماید، فقط قضای آن روزه بر او واجب می گردد.

2 - اگر در شب در ماه رمضان جنب شود و بدون غسل بخوابد و دوباره بیدار شود و برای بار دوم با این نیت که دوباره بیدار می شود و غسل می کند، بدون غسل بخوابد و تا بعد از اذان صبح خواب بماند، روزه آن روزش باطل می شود و فقط قضای آن بر او واجب می باشد. ولی اگر برای بار سوم بخوابد و تا اذان صبح بیدار نشود، علاوه بر قضا، بنا بر احتیاط واجب ، کفاره هم بر او واجب می گردد.

3 - هرگاه کاری که روزه را باطل می کند انجام ندهد، ولی نیت روزه نکرده باشد یا قصد کند که روزه خود را بخورد و بدین وسیله نیت روزه را قطع کند، فقط قضاء روزه بر او واجب است.

4 - هرگاه در ماه رمضان جنب شود ولی غسل جنابت را فراموش کند و با همان حال يك يا چند روز روزه بگیرد، باید روزه آن روزهایی که جنب بوده را قضا کند.

5 - اگر در ماه رمضان بدون آن که تحقیق کند صبح شده یا نه، کاری که روزه را باطل می کند انجام دهد، بعد معلوم شود صبح بوده، روزه اش باطل است و باید بعد از ماه رمضان ، آن را قضا کند.

6 - هرگاه کسی که سخن او معتبر و حجت نیست بگوید صبح نشده و هنوز وقت باقی است و انسان به گفته او کاری که روزه را باطل می کند انجام دهد و بعد معلوم شود صبح بوده، باید قضای آن روز را بعدا به جا آورد. اما اگر دو شخص عادل و مورد وثوق خبر دهند که صبح نشده و هنوز وقت باقی است و انسان به گفته آنها کاری که روزه را باطل می کند انجام دهد ، و بعدا معلوم شود که آنها اشتباه کرده اند و صبح شده بوده ؛ روزه صحیح است و قضا واجب نیست.

- 7 - هرگاه در ماه رمضان کسی بگوید صبح شده و انسان به گفته او اطمینان نکند یا خیال کند شوخی می کند و کاری که روزه را باطل می کند انجام دهد بعد معلوم شود صبح بوده، باید روزه را قضا کند.
- 8 - هرگاه برای خنک شدن، یا بدون هدف، آب در دهان بگرداند و بی اختیار فرو رود باید قضا کند، اما اگر فراموش کرده که روزه است و آب را فرو برد قضا ندارد، همچنین اگر برای وضو مضمضه کند و آب از گلوی او بی اختیار فرو رود قضا بر او واجب نیست.
- 9 - کسی که با همسر خود ملاحظه کند بدون این که قصد انزال داشته باشد و بدون اینکه عادت او انزال در چنین شرایطی باشد، ولی تصادفاً حالت انزال دست دهد، باید روزه را قضا کند. اما اگر اطمینان داشت که با ملاحظه، انزال صورت نمی گیرد و اتفاقاً حالت انزال دست دهد، روزه اش صحیح است و قضا ندارد.
- مسئله 42 - اگر خودش شخصا بررسی کند و بعد از تحقیق اطمینان پیدا کند که هنوز صبح نشده و چیزی بخورد بعد معلوم شود صبح بوده، روزه اش صحیح است و قضا واجب نیست.
- مسئله 43 - اگر کافری مسلمان شود قضای روزه های ایام گذشته بر او واجب نیست.
- مسئله 44 - روزه گرفتن در ماه رمضان برای مریض که روزه برای او ضرر دارد، واجب نیست و باید پس از بهبودی آن را قضا کند. اما اگر به خاطر بیماری، روزه ماه رمضان را نگیرد و بیماری او تا ماه رمضان سال بعد طولانی شود، قضای روزه هایی را که نگرفته واجب نیست، ولی باید برای هر روز يك مُد (تقریباً 750 گرم) طعام (مانند نان، برنج، گندم و مانند آن) به فقیر بدهد.
- مسئله 45 - روزه هایی که به خاطر مسافرت یا بیماری و مانند آن نگرفته را باید قضا کند، اما اگر نداند تعداد روزه های ترک شده چه اندازه بوده، کافی است مقداری که یقین دارد قضا کند و اضافه بر آن واجب نیست.
- مسئله 46 - هرگاه روزه ماه رمضان را به واسطه عذری نگیرد و در عین حال که عذرش برطرف شده تا رمضان آینده عمداً قضای آن را به جا نیاورد، باید بعداً روزه را قضا کند و برای هر روز يك مد طعام کفاره بدهد.
- مسئله 47 - واجب نیست کفاره هر روز را به يك فقیر بدهد، بلکه می تواند چندین روز رابه يك نفر نیازمند بدهد.

مسئله 48 - بعد از مرگ پدر، باید پسر بزرگتر قضای روزه های ترک شده او را که به خاطر عذری انجام نداده و در عین حال که قدرت بر اداء و یا قضاء آن داشته ولی ترک کرده است، به جا آورد؛ ولی اگر قضاء آن برای پسر بزرگتر مقدور نباشد یا موجب مشقت باشد، باید به عوض هر روزه، یک مدّ طعام به فقیر بدهد. قضای روزه مادر نیز، بنا بر احتیاط واجب، در حکم پدر می باشد.

مسئله 49 - اگر پسر بزرگتر نداند که میّت قضای روزه بر ذمه دارد یا نه، واجب نیست برای او قضا بگیرد و اگر اجمالاً بداند مقداری قضای روزه بر ذمه اوست باید به اندازه قدر متیقن به جا آورد.

احکام روزه مسافر

مسئله 50 - مسافرت در ماه رمضان جایز است، ولی اگر برای فرار از روزه باشد مکروه است.

مسئله 51 - روزه گرفتن در حال سفر (با شرایطی که در مسئله نماز مسافر بیان شد) جایز نیست.

مسئله 52 - اگر مسافری نمی داند روزه مسافر باطل است و در حال سفر روزه بگیرد روزه اش صحیح است، مشروط به اینکه عدم اطلاع او از این حکم شرعی تا آخر روز ادامه داشته باشد.

مسئله 53 - هرگاه روزه دار بعد از اذان ظهر از شهر و آبادی خود مسافرت نماید، باید روزه بگیرد، اما اگر پیش از ظهر مسافرت نماید روزه اش باطل است، ولی قبل از آن که به حدّ ترخص برسد نمی تواند روزه را افطار کند. (احکام حد ترخص در مبحث نماز مسافر بیان گردیده است).

مسئله 54 - اگر مسافر پیش از اذان ظهر به وطن خود وارد شود، یا به جایی برسد که قصد ده روز یا بیشتر اقامت دارد، چنانچه کاری که روزه را باطل می کند انجام نداده باشد باید روزه بگیرد و روزه او صحیح است و اگر کاری که مبطل روزه است انجام داده، روزه آن روز باطل است و باید بعداً روزه را قضا کند. اما اگر مسافر بعد از ظهر وارد وطن یا محل اقامتی که بخواهد ده روز یا بیشتر بماند بشود، در آن روز نمی تواند روزه بگیرد.

کسانی که روزه بر آنها واجب نیست

مسئله 55 - روزه برای سالمندانی که روزه گرفتن برای آنها مقدور نیست و یا اینکه موجب مشقت است، واجب نیست، ولی باید به عوض هر روزه ای که ترک می کنند، یک مد (تقریباً 750 گرم) طعام (مانند گندم یا نان یا برنج و مانند اینها) به فقیر دهند.

مسأله 56 - روزه گرفتن بر مبتلایان به بیماری عطش دائم ، یعنی کسانی که زیاد تشنه می شوند و توانایی روزه گرفتن را ندارند و یا برای آنها بسیار مشکل است واجب نیست، ولی برای هر روز باید يك مدّ طعام که در مسأله قبل به آن اشاره شد کفاره بدهند.

مسأله 57 - زنان بارداری که وضع حمل آنها نزدیک است و روزه برای خودشان یا فرزندشان ضرر دارد، روزه گرفتن بر آنها واجب نیست، ولی کفاره ای را که در مسأله قبل گفته شد باید بدهند، و روزه را بعداً قضا کنند.

مسأله 58 - زنانی که بچه ای را شیر می دهند، خواه مادر بچه باشند یا دایه، اگر روزه گرفتن برایشان ضرر دارد و یا باعث کم شدن شیر آنها و موجب ضرر برای بچه شود، روزه بر آنها واجب نیست، ولی برای هر روز همان کفاره (يك مدّ طعام) واجب است، بعداً نیز باید روزه را قضا کنند.

مسأله 59 - روزه گرفتن در روز عید فطر (اول ماه شوال) و عید قربان (دهم ماه ذی الحجّه) حرام است. همچنین اگر در روزی که شک دارد که آخر ماه شعبان است یا اول ماه رمضان، اگر به نیت اول ماه رمضان روزه بگیرد، حرام است. ولی چنانکه قبلاً گفته شد، اگر به نیت روز آخر شعبان روزه بگیرد اشکالی ندارد و اگر بعداً ثابت شود که اول ماه رمضان بوده است ، به عنوان روز اول رمضان محسوب می شود.

مسأله 60 - کسی که می داند روزه برای او ضرر دارد و یا احتمال قوی برای ضرر وجود دارد ، نباید روزه بگیرد و در غیر این صورت، روزه او باطل خواهد بود.